

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) ครอบคลุมกิจการ 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กิจการการผลิต (Production Sector) ครอบคลุมการผลิตในภาคเกษตรกรรม (Agricultural Processing) ภาคอุตสาหกรรม (Manufacturing) และเหมืองแร่ (Mining) 2) กิจการการค้า (Trading Sector) ครอบคลุมการค้าส่ง (Wholesale) และการค้าปลีก (Retail) และ 3) กิจการบริการ (Service Sector) ซึ่ง SMEs เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย ก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในส่วนภูมิภาคและของประเทศอย่างยั่งยืน ในปี 2558 ประเทศไทยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.8 เท่ากับ 13,533,596 ล้านบาท ในขณะที่ GDP ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในปี 2558 มีมูลค่า 5,559,534 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 41.1 ของ GDP รวม โดยมีการกระจายตัวอยู่ในภาคการขนส่ง/ขายปลีก มากที่สุด รองลงมาอยู่ในภาคการบริการและภาคอุตสาหกรรม ตามลำดับ โดยมีการจ้างงานในธุรกิจ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม 10,749,735 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 80.44 ของการจ้างงานรวมทั้งหมด และขยายตัวได้ถึงร้อยละ 5.3 (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2559) สำหรับด้านการส่งออกปี 2558 ประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกโดยรวม 7,227,927.43 ล้านบาท แต่เป็นการส่งออกของ SMEs เพียง 1,980,434.58 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 27.40 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด หรือ เมื่อพิจารณาจำนวนของ SMEs ที่ส่งออกของประเทศในปี 2559 พบว่าเป็น SMEs 25,788 กิจการ จากจำนวนทั้งสิ้น 37,641 กิจการ ซึ่งจะเห็นได้ว่าธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศยังมีโอกาสในการขยายตัวของอีกมาก ซึ่งประเทศไทยมีจำนวน SMEs เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและกระจายตัวไปในหลายสาขาการผลิต และเนื่องจาก SMEs ซึ่งเป็นวิสาหกิจที่ใช้เงินทุนจำนวนไม่สูงมากนัก มีการบริหารจัดการที่ไม่ซับซ้อนมากนักเมื่อเทียบกับกิจการขนาดใหญ่ส่งผลให้ SMEs มีความคล่องตัวในการบริหารธุรกิจและสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ทั่วไปได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นบทบาทของ SMEs จึงไม่ได้เป็นเพียงกิจการที่สนับสนุนการเติบโตของเศรษฐกิจในระดับประเทศเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญ

มากขึ้นในระดับธุรกิจภาคประชาชนที่นำไปสู่การกระจายรายได้ที่ดีขึ้น การเติบโตของธุรกิจ SMEs นับเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนและสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจของไทยให้เติบโตอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน นอกจากนี้ SMEs ยังมีบทบาทสำคัญในด้านอื่นๆ เช่น เป็นจุดเริ่มต้นในการลงทุนสร้างเสริมประสบการณ์แก่นักลงทุน เป็นแหล่งพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน เชื่อมโยงภาคการผลิตต่างๆ รวมทั้งกิจกรรมขนาดใหญ่และภาคการผลิตอื่น ๆ เช่น ภาคเกษตรกรรมเข้าด้วยกัน นอกจากนี้ยังช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศจากการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ และช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำโดยสถานประกอบการที่กระจายตัวไปยังภูมิภาค เป็นต้น

การเพิ่มรายได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กรนั้นจะต้องประกอบไปด้วย องค์กรมีต้นทุนที่ต่ำ มีความแตกต่างของสินค้าหรือบริการที่เหนือกว่าคู่แข่งและมีความสามารถในการตอบสนองต่อลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว (Porter, 1990) แต่เนื่องจาก SMEs เป็นองค์กรที่มีขนาดไม่ใหญ่มาก ดังนั้นจึงพบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่มักจะพบกับปัญหาและข้อจำกัดเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจในหลายประเด็นที่ทำให้เป็นอุปสรรคที่สำคัญในการสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันได้แก่ 1) ปัญหาด้านการตลาด ซึ่ง SMEs ส่วนใหญ่มักตอบสนองความต้องการของตลาดในท้องถิ่นหรือตลาดภายในประเทศ 2) ขาดแคลนเงินทุน ทั้งนี้เนื่องจาก SMEs โดยส่วนใหญ่ไม่มีการทำบัญชีอย่างเป็นระบบและขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ จึงประสบปัญหาการขอกู้เงินจากสถาบันการเงินเพื่อมาลงทุนหรือขยายการลงทุนทำให้ต้องพึ่งพาเงินกู้นอกระบบ 3) ปัญหาด้านแรงงาน โดยแรงงานที่ทำงานใน SMEs จะมีปัญหาการเข้าออกสูงเมื่อมีฝีมือและมีความชำนาญมากขึ้นก็มักจะย้ายออกไปทำงานในโรงงานขนาดใหญ่ที่มีระบบและผลตอบแทนที่ดีกว่า จึงส่งผลให้คุณภาพของแรงงานไม่สม่ำเสมอและส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพสินค้า 4) ปัญหาข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีการผลิต ส่วนใหญ่ใช้เทคนิคการผลิตไม่ซับซ้อนเนื่องจากการลงทุนต่ำและพนักงานขาดความรู้พื้นฐานที่รองรับเทคนิควิชาที่ทันสมัยจึงทำให้ขาดการพัฒนาในรูปแบบผลิตภัณฑ์ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานที่ดี 5) มีข้อจำกัดด้านการจัดการหรือการบริหารที่มีระบบ โดย SMEs ส่วนใหญ่มักใช้ประสบการณ์จากการเรียนรู้ 6) ปัญหาการเข้าถึงบริการการส่งเสริมของรัฐเนื่องจาก SMEs จำนวนมากเป็นการจัดตั้งกิจการที่มีรูปแบบไม่เป็นทางการ เช่น ผลิตตามบ้านผลิตในลักษณะโรงงานห้องแถวไม่มีการจดทะเบียนโรงงาน ทะเบียนพาณิชย์หรือทะเบียนการค้า 7) ได้รับการส่งเสริมพัฒนาจากองค์กรภาครัฐและเอกชนไม่ทั่วถึง ทั้งนี้เนื่องจากมีจำนวนมากและกระจายอยู่ทั่วประเทศ ประกอบกับข้อจำกัดของหน่วยงาน เช่น ขาดบุคลากร และ

งบประมาณ เป็นต้น ทำให้ไม่อาจสนองตอบได้ทั่วถึงและเพียงพอ และ 8) มีข้อจำกัดในการรับรู้ข่าวสาร ข้อมูลด้านต่างๆ เช่น นโยบายและมาตรการของรัฐ ข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด เป็นต้น เนื่องจากมี ข้อจำกัดต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้ SMEs มีจุดอ่อนในการรับรู้ข่าวสาร

นอกจากนั้นจากสภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของโลกปัจจุบันทรุดตัวลงอย่างต่อเนื่อง การแข่งขันในตลาดสากลที่ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นและระบบการค้าของโลกเกิดเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และจาก สถานการณ์ธุรกิจในปัจจุบันทำให้ผู้ประกอบการ SMEs ต้องเผชิญกับความท้าทายและอุปสรรคที่เพิ่มขึ้น ทั้งจากปัจจัยภายในประเทศจากการเพิ่มขึ้นของ SMEs อย่างต่อเนื่อง การดำเนินนโยบายของภาครัฐ เช่น นโยบายการเพิ่มรายได้แรงงาน 300 บาท เป็นต้น นอกจากนี้ปัจจัยภายนอกประเทศก็มีความ รุนแรงเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบจากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ในปี 2558 นี้ส่งผลให้กลุ่มอาเซียนกลายเป็นฐานการผลิตและเป็นตลาด เดียวกัน ซึ่งจะเกิดความเสรีทุกด้านทั้งการค้า การลงทุน บริการ การเคลื่อนย้ายแรงงานและเงินลงทุน ย่อมส่งผลให้เกิดการแข่งขันที่เพิ่มสูงขึ้นโดยเฉพาะกับธุรกิจที่มีขนาดกลางและขนาดย่อมที่ไม่สามารถ หลีกเลี้ยงได้

ดังนั้นงานวิจัยจึงมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้าง (Structure Equation Model) ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนในโซ่อุปทานของ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการเข้าสู่ตลาดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และเพื่อเสนอแนะ แนวทางในการส่งเสริมผู้ประกอบการ SMEs ให้สามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและเข้าสู่ตลาด ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ได้อย่างยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอุปสรรคและแรงขับเคลื่อนที่สำคัญในการการสร้างรายได้เปรียบเทียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนในโซ่อุปทานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
2. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ในมิติเชิงเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมในรูปแบบของการสร้างรายได้เปรียบเทียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนในโซ่อุปทานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการเข้าสู่ตลาดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
3. เพื่อพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้าง (Structure Equation Model) ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างรายได้เปรียบเทียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนในโซ่อุปทานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการเข้าสู่ตลาดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
4. เพื่อเสนอแนวทางในการนำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้เป็นสร้างรายได้เปรียบเทียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนที่เป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้จะกำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคอุตสาหกรรมในมิติเชิงเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมเท่านั้น

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถสร้างตัวชี้วัดในการสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์เพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) ในงานวิจัยนี้ครอบคลุมกิจการทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ กิจการการผลิต (Production Sector) 2) กิจการการค้า (Trading Sector) และ 3) กิจการบริการ (Service Sector) โดยมีมูลค่ารวมของสินทรัพย์ และการจ้างงาน ตามเงื่อนไขที่กำหนดโดยกฎกระทรวง (สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2558)

ผู้ประกอบการ (Entrepreneur) หมายถึง เจ้าของกิจการหรือผู้บริหารของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ยังคงดำเนินกิจการอยู่ ซึ่งปรากฏรายชื่อตามที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมและกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์รวบรวมไว้

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economic Corridor) หมายถึง การที่อาเซียนมีตลาดและฐานผลิตเดียวกัน มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุนและแรงงานฝีมืออย่างเสรี

1.6 สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานข้อที่ 1: ปัจจัยภายในองค์กรมีอิทธิพลทางตรงต่อการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนในโซ่อุปทานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการเข้าสู่ตลาดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

สมมติฐานข้อที่ 2: ปัจจัยภายนอกองค์กรมีอิทธิพลทางตรงต่อการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนในโซ่อุปทานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการเข้าสู่ตลาดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

สมมติฐานข้อที่ 3: ปัจจัยภายนอกองค์กรมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนในโซ่อุปทานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการเข้าสู่ตลาดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน